

Коритін Денис Сергійович

*к.ю.н., молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,*

Завадська Ангеліна Тимурівна

*адвокат, молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

***ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ СТАРТАПАМИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В
УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ
УКРАЇНИ (РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ)***

Анотація. Стартапи, як новостворені суб'єкти інноваційної діяльності, стикаються з низкою проблем правового характеру. Питання, які постають перед стартапом, залежать від етапу розвитку, на якому в даний час він перебуває. У наукових тезах розглянуто питання виконання стартапами цивільно-правових (господарсько-правових) зобов'язань в аспекті збройної агресії РФ проти України.

Ключові слова: стартап, МСП, виконання зобов'язань, військовий стан.

Korytin Denis

*PhD, research Assistant of Scientific and Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of
Ukraine,*

Zavadska Anhelina

*barrister, research Assistant of Scientific and Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of
Ukraine*

***TO CERTAIN ISSUES OF FULFILLMENT OF OBLIGATIONS BY STARTUPS
IN THE CONDITIONS OF ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN
FEDERATION AGAINST UKRAINE (RUSSIAN-UKRAINIAN WAR)***

Startups, as newly created subjects of innovation, face a number of legal problems. The issues facing a startup depend on the stage of development at which it is currently. The scientific theses

consider the issue of fulfillment of civil law (economic and legal) obligations by startups in the aspect of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine.

Key words: startup, SME, fulfillment of obligations, martial law.

Збройний напад Російської Федерації Україну без оголошення війни, який відбувся о 05 ранку 24 лютого 2022 року, одномоментно докорінно змінив всю систему правовідносин нашої держави. Безумовно, значну підтримку опору нашої держави збройній агресії з перших днів надають представники бізнесу, в тому числі і стартапи. Розуміючи цінність такої допомоги та важливість суб'єктів господарювання для України органами державної влади було розроблено та прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на актуалізацію правовідносин з такими суб'єктами.

Питання діяльності стартапів ставали предметом наукових досліджень таких вчених як С. В. Глібка [1], О. В. Розгон[2], І. В. Подрез-Ряполової[3], А. С. Петкевича, А. В. Шерстобітова[4], І. В. Яцишиної [5, С. 15] та інші. У наукових тезах розглянуто питання виконання стартапами цивільно-правових (господарсько-правових) зобов'язань в аспекті збройної агресії РФ проти України.

Як нами вже неодноразово зазначалося раніше стартапом є інноваційна ідея або новостворений суб'єкт господарювання (фізична особа-підприємець або юридична особа)[6].

На стадії Early Growth (рання стадія діяльності стартапу як суб'єкта господарювання щодо реалізації інноваційної продукції на ринку) стартап як правило має статус малого або середнього підприємства (далі – МСП) і потребує всебічної державної підтримки.

На нашу думку, видами державної підтримки у сфері регулювання діяльності МСП є фінансова; інформаційна; консультаційна; підтримка МСП у сфері інновацій, науки й промислового виробництва; підтримка суб'єктів МСП, що провадять експортну діяльність; підготовка людського капіталу для МСП; інфраструктурна.

Розглянемо питання державної підтримки стартапів від час російсько-української війни.

Значна кількість суб'єктів господарювання, опинившись у населених пунктах, фактична окупація яких стала метою РФ, були змушені зупинити свою діяльність. Така зупинка діяльності тягне за собою низку правових питань, зокрема, й виконання зобов'язань перед контрагентами, інвесторами та партнерами.

Загальні положення щодо зобов'язань сформовані у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) та деталізовані у Господарському кодексі України (далі – ГК України).

Так, відповідно до ст. 526 ЦК України встановлює обов'язок сторін належно виконувати покладені на них обов'язки, що включає в себе виконання зобов'язання належними сторонами, у належному (визначеному сторонами) місці, у належний строк (термін).

Статтею 611 ЦК України закріплено невиключний перелік наслідків порушення зобов'язання, який може бути доповнений наслідками, визначеними за згодою сторін конкретного зобов'язання: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди.

Як і для будь-якого виду відповідальності для настання цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання має бути наявною вина сторони, що його порушила.

Відповідно до ст. 617 ЦК України особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили.

Подібне положення закріплено і у Конвенції ООН «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів» від 1980 року: «Сторона не несе відповідальності за невиконання будь-якого із своїх зобов'язань, якщо доведе, що воно було викликане перешкодою поза її контролем і що від неї нерозумно було

очікувати прийняття до уваги цієї перешкоди під час укладення договору або уникнення чи подолання цієї перешкоди чи її наслідків» [7].

Як зазначив Сьомий апеляційний адміністративний суд у своєму Роз'ясненні «Форс-мажорні обставини у господарських договорах» від 27.03.2020 року поняття «форс-мажорні обставини», «обставини непереборної сили», «форс-мажор» є однаковими за змістом. Форс-мажор (переклад з французької мови – вища сила) – це непередбачувані обставини, які не залежать від волі сторін договору, за яких неможливо виконати покладені на них зобов'язання[8].

Уповноваженим органом, що встановлює факт наявності форс-мажорних обставин в Україні, є Торгово-промислова палата України та регіональні торгово-промислові палати. Вказані палати на підтвердження наявності таких обставин протягом 7 робочих днів із дня звернення видають відповідний сертифікат (для суб'єктів господарювання – за собівартістю його виготовлення, а для суб'єктів малого підприємництва – безкоштовно) (стаття 14-1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні»).

Разом з тим, в реальних умовах війни, вказана процедура зазнала певних змін. Так, своїм Листом від 28.02.2022 року № 2024/02.0-7.1 Торгово-промислова палата України засвідчила: «...форсмажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». Враховуючи це, ТПП України підтверджує, що зазначені обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних

обставин (обставин непереборної сили)» [9]. Текст вказаного листа опублікований на офіційному сайті Торгово-промислової палати України. Для його застосування суб'єктом господарювання достатнім є його роздрукування.

В той же час необхідно звернути увагу засновників стартапів, що сама по собі наявність форс-мажорної обставини не виключає настання цивільної відповідальності за невиконання стартапом своїх зобов'язань. Невід'ємною умовою для ненастання відповідальності в такому випадку має бути існування причинно-наслідкового зв'язку між існуванням форс-мажорної обставини та неспроможністю виконати взяті на себе обов'язки.

В цьому аспекті доцільно звернути увагу на Постанову Вищого господарського суду України 02 серпня 2017 року у справі № 909/965/16:

«Для... звільнення від відповідальності, згідно зі ст. ст. 617 ЦК України, 218 ГК України особа, яка порушила зобов'язання, повинна довести: 1) наявність обставин непереборної сили; 2) їх надзвичайний характер; 3) неможливість попередити за даних умов завдання шкоди; 4) причинний зв'язок між цими обставинами і понесеними збитками (аналогічна позиція викладена в постанові Верховного Суду України від 10.06.2015 р. у справі № 3-216гс15)» [10].

Так, наприклад, у випадку якщо за договором стартап мав поставити іншому суб'єкту господарювання вже виготовлену інноваційну продукцію з метою її подальшої реалізації в межах території, на якій не відбуваються бойові дії, за наявності відповідного транспорту для здійснення поставки, невиконання такого обов'язку не перебуватиме у прямому логічному зв'язку з існуванням форс-мажорної обставини у вигляді військової агресії РФ проти України і, відповідно, не виключатиме безумовно можливість притягнення стартапу до відповідальності.

Крім того, враховуючи, що інноваційна діяльність стартапів часто пов'язана з зовнішньо-економічною діяльністю, необхідно звернути увагу, що на міжнародному рівні діє також низка актів, які регулюють питання наслідків виникнення форс-мажорних обставин, пов'язаних з військовими діями. Як

приклад можна навести Застереження про Військові Ризики, прийняті Балтійською та Міжнародною Морською Радою [11].

Таким чином, можна зробити висновок, що стартапи України, які стикнулися з проблематикою виконання взятих на себе зобов'язань, наразі можуть скористатися прощеною процедурою одержання відповідного сертифікату в Торгово-промислової палати України. Разом з тим, необхідно враховувати, що саме по собі одержання підтвердження існування обставин непереборної сили не звільняє від відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язань. Необхідно довести прямий та невідворотній причинно-наслідковий зв'язок між такими обставинами та неспроможністю виконати обов'язки. Крім того, в площині міжнародних відносин потрібно враховувати існування низки міжнародних актів, які регулюють наслідки виникнення обставин непереборної сили.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глібка С. В. , Атаманова Ю. Є., Черкасов О. В. та ін. Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні (регіональний аспект): монографія / за ред. С. В. Глібка. Харків : Право. 2018. 96 с.
2. Глібка С. В., Розгон О. В., Георгієвський Ю. В. та ін. Правове забезпечення ефективності інноваційного процесу в Україні : монографія / за ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон.. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України. 2021. 365 с.
3. Глібка С. В., Подрез-Ряполова І. В. Формування регіональної інноваційної системи у сучасних умовах. Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві : зб. наук. пр. за матеріалами Інтернет-конференції (м. Харків, 26 лютого 2019 р.). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України. 2019. С. 36–39.
4. Петкевич А. С., Шерстобитов А. В. Понятие и сущность государственного управления инновационными процессами в Республике Беларусь. Право та інновації. 2019. № 3 (27). С. 20–24.

5. Ящишина І. В. Трансформування функцій суб'єктів інноваційного процесу. *Економіка та держава*. 2015 № 2. С. 12–15.
6. Глібка С. В., Розгон О. В., Георгієвський Ю. В. та ін. Правове забезпечення ефективності інноваційного процесу в Україні : монографія / за ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. 365 с. С. 176 – 182.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів: Міжнародний документ від 11.04.1980 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text.
8. Роз'яснення Сьомого апеляційного адміністративного суду «Форс-мажорні обставини у господарських договорах» від 27.03.2020 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SOO01259>.
9. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин. Офіційний сайт Торгово-промислової палати України. URL: <https://uccr.org.ua/press-center/uccr-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavyn-z-28-02-2022>.
10. Постанова Вищого господарського суду України 02 серпня 2017 року у справі № 909/965/16. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/68134834?_ga=2.172260259.1452487890.1648455628-766061059.1637778166.
11. BIMCO War Risks Clause for Time Chartering 2013. *BIMCO Special Circular*. 2013. No. 5. URL: https://www.bimco.org/contracts-and-clauses/bimco-clauses/current/war_risks_clause_for_time_charters_2013.

REFERENCES

1. Hlibko S. V. , Atamanova Yu. Ye., Cherkasov O. V. etc. (2018) Analysis of the legal regulation of innovation structures, support for small and medium enterprises in Ukraine (regional aspect): monograph / ed. S.V. Hlibko. Kharkiv: Law, 96 [in Ukrainian].
2. Hlibko S. V., Rozghon O. V., Heorhiievskiy Yu. V. et al. (2021). Legal support of efficiency of innovation process in Ukraine: monograph / ed. S.V. Hlibko,

O.V. Rozgon. Kharkiv: SRI of PLF for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine. 2021,365 [in Ukrainian].

3. Hlibko, S. V., Podrez-Riapolova, I. V. (2019). Formation of a regional innovation system in modern conditions. *Modern problems of development of law and economy in an innovative society : Proceedings of the Internet Conference*. Kharkiv : NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 36–39 [in Ukrainian].

4. Petkevych, A. S., Sherstobytov, A. V. (2019). The concept and essence of public administration of innovation processes in the Republic of Belarus. *Law and Innovation*, 3 (27), 20–24 [in Ukrainian].

5. Yashchyshyna, I. V. (2015). Transformation of the functions of the subjects of the innovation process. *Economic and State*, 2, 12–15 [in Ukrainian].

6. Hlibko, S. V., Rozghon, O. V., Heorhiievskiy, Yu. V. etc. (2021). Legal support of efficiency of innovation process in Ukraine, 176–182. [in Ukrainian].

7. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: International Document (1980, April 11). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text [in Ukrainian].

8. Clarification of the Seventh Administrative Court of Appeal "Force majeure in commercial contracts"(2020, March 27). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/SOO01259> [in Ukrainian].

9. Regarding the certification of force majeure. Official site of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine. Retrieved from <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavyn-z-28-02-2022> [in Ukrainian].

10. Resolution of the Supreme Economic Court of Ukraine (2017, August 2), in case № 909/965/16. Retrieved from https://verdictum.ligazakon.net/document/68134834?_ga=2.172260259.1452487890.1648455628-766061059.1637778166 [in Ukrainian].

11. BIMCO War Risks Clause for Time Chartering 2013. (2013). *BIMCO Special Circular*, No. 5. Retrieved from <https://www.bimco.org/contracts-and->

[clauses/bimco-clauses/current/war risks clause for time charters 2013](#)

[in

Ukrainian].